

20110415114411001

राज्यातील सर्व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये "कर्ज निवारण निधी" (सिंकींग फंड) स्थापन करण्यासाठी अवलंबावयाची कार्यपद्धती.

महाराष्ट्र शासन

नगर विकास विभाग,

शासन निर्णय क्र.सिंकींग-२०११/प्र.क्र.६३/नवि-३३,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२, दिनांक.: २२ मार्च, २०११.

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्रातील अनेक नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांमधून मोठ्या प्रमाणावर नागरी पायाभूत सुविधांचे प्रकल्प राबविण्यात येत आहेत. यासाठी नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना मोठ्या प्रमाणात भांडवली खर्च करावा लागतो व काही नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांच्या भांडवली गरजा भागविण्यासाठी कर्ज उभारावे लागते. या संस्थांची कर्ज परतफेडीची क्षमता मुख्यत्वेकरून त्यांच्या भांडवली प्राप्तीवर व वाढत्या महसूली उत्पन्नावर अवलंबून असते. राज्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना विविध उपक्रमांसाठी कर्ज पुरवठा करणा-या संस्थांकडून दिल्या जाणा-या कर्जाच्या रकमेची व त्यावरील व्याजाची परतफेड नियमितपणे होईल याची खात्री करण्यासाठी स्वयंस्पष्ट आर्थिक प्रतिपूर्तीच्या स्वरूपात किंवा काही पुरेशा महसूली स्रोतांच्या माध्यमातून शाश्वती मिळण्याची अपेक्षा कर्जपुरवठादार करीत असतात.

राज्यातील महानगरपालिका / नगरपालिका अधिनियमांमध्ये कर्ज रकमेची व त्यावरील व्याजाच्या रकमेची परतफेड करण्यासाठी कर्ज निवारण निधी (सिंकींग फंड) स्थापन करण्याच्या तरतुदी नमूद आहेत. (उदा.बृहन्मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम १९४९ चे कलम ११२ ते ११५, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम १९८८ चे कलम १०९, १०९अ, १०९अअ, नागपूर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ चे कलम ९७ व ९९ इत्यादी तरतुदी). अशा प्रकारे प्रत्येक कर्ज रकमेसाठी कर्ज निवारण निधीची (सिंकींग फंडची) स्थापना करणे महापालिकेच्या / नगरपालिकेच्या आर्थिक व्यवस्थापनेच्या दृष्टीने फायदेशीर बाब असली तरी सद्यस्थितीत अनेक नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडे कर्जाची थकबाकी असताना कर्ज निवारण निधीची स्थापना करण्यात आली नसल्याचे दिसून येते. नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कर्जाच्या परतफेडीच्या प्रक्रियेमध्ये सुसूत्रता आणण्यासाठी कर्ज निवारण निधी (सिंकींग फंड) स्थापन करण्याची कार्यपद्धती विहित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. या बाबत सर्वंकष विचार करून शासन पुढीलप्रमाणे दिशा निदेश प्रसूत करीत आहे.

शासन निर्णय:-

राज्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना कर्ज पुरवठा करणा-या विविध वित्तीय संस्थांच्या कर्ज व त्यावरील व्याजाची निर्धारित परतफेड नियमित करण्यासाठी कार्यपद्धती विहित करण्याची गरज विचारात घेऊन सध्याच्या कर्जाचा व भविष्यातल्या कर्ज उभारणीच्या गरजेचा विचार करून कर्ज निवारणासाठी खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती विहित करण्यात येत आहे --

१) सर्वसाधारणपणे पाच वर्षे किंवा त्यापेक्षा अधिक कालावधीसाठी घेतलेल्या प्रत्येक कर्ज रकमेसाठी प्रत्येक नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने स्वतंत्र कर्ज निवारण निधीची (सिंकींग फंडची) स्थापना करावी.

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेस योग्य वाटत असल्यास नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने एकाच कर्ज पुरवठादाराकडून / वित्तीय संस्थेकडून घेतलेल्या विविध कर्जांसाठी एकच कर्ज निवारण निधी स्थापन करता येईल. तसेच पाच वर्षांपेक्षा कमी कर्ज कालावधीच्या रकमेसाठीही नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेला आवश्यकता वाटत असेल तर कर्ज निवारण निधीची स्थापना करता येईल.

२) शासनाच्या निर्देशांच्या अधीन राहून नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे खाते ज्या बँकेत आहे त्या बँकेत अथवा अन्य राष्ट्रीयकृत बँकेत कर्ज निवारण निधी निर्माण करण्यासाठी स्वतंत्र बँक खाते उघडण्यात यावे.

३) प्रत्येक स्वतंत्र कर्ज निवारण निधी खात्याची रचना अशा प्रकारे करण्यात यावी की, प्रत्येक कर्ज निवारण निधी खाते नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था, संबंधित कर्ज पुरवठादार संस्था व संबंधित बँक यांच्या मधील संयुक्त करारनाम्यामध्ये तरतुद करून "एस्क्रो अंकाऊंट" प्रमाणे देखील वापरता येईल.

४) नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने कर्ज पुरवठादार संस्थेकडून अंतिम अथवा अंदाजित कर्ज निवारण वेळापत्रक प्राप्त करून घ्यावे अथवा स्वतः तयार करावे व कर्ज घेण्याच्या कामी करारनामा करतेवेळी किंवा वित्तीय ताळेबंद करतेवेळी सर्व मंजूर पडणा-या कर्ज रकमेची जबाबदारी नगरपालिकेवर असल्याचे गृहीत धरून त्याप्रमाणे कर्ज निवारणाचे विवरणपत्र तयार करावे. अशा स्वरूपाचे विवरणपत्र तयार करताना कर्ज कालावधीत व्याजाच्या व कर्जाच्या रकमेवर होणा-या वाढीची नोंदही कर्ज निवारण विवरणपत्रात घेण्यात यावी. कर्ज निवारणाचे विवरणपत्र हे कर्ज निवारण विहित कालावधीत होणार ह्या गृहीतावर आधारीत असावे. कर्ज रकमेत बदल झाल्यास, सुधारीत कर्ज निवारणाचे विवरणपत्र तयार करण्यात यावे व तेच कर्ज निवारण निधी (सिंकींग फंड) साठी वापरण्यात यावे.

५) कर्ज निवारण निधी स्थापन करताना किती निधी त्यात ठेवणे आवश्यक आहे हे ठरविण्यासाठी कर्ज कालावधीत कर्ज निवारणाच्या रकमे व्यतिरिक्त नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेला अन्य काही देणी असल्यास त्याचीही नोंद घ्यावी.

६) प्रत्येक नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेने स्वतःचे आर्थिक स्रोत, महसूली स्रोत, भांडवली स्रोत, अनुदाने यांची स्वतंत्र माहिती तयार करावी व कर्ज निवारणाचे प्रमाण व वारंवारितेचा विचार करून योग्य ते महसूली स्रोत किंवा त्यांचा काही भाग कर्ज निवारण निधीशी संलग्न करण्याची कार्यवाही करावी. जेणेकरून नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडे कर्ज निवारणासाठी कर्ज निवारणाच्या वारंवारितेप्रमाणे (तिमाही, सहामाही, वार्षिक) पुरेसा निधी उपलब्ध असेल व त्या माध्यमातून कर्जाचे निवारण करणे शक्य होईल.

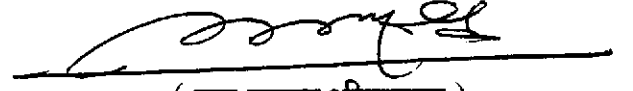
७) प्रत्येक कर्ज निवारण निधीसाठी वेगवेगळे एक किंवा अनेक आर्थिक स्रोत, महसूल स्रोत किंवा भांडवली स्रोत अशा पद्धतीने जोडण्यात यावे, ज्यामुळे प्रत्येक काढलेल्या कर्ज व त्यावरील व्याजाच्या परतफेडीसाठी आवश्यक तरतुद या निधीतून होऊ शकेल.

८) नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था, कर्ज निवारण निधी खात्यातील निधी सार्वजनिक प्रतिभूतीच्या स्वरूपात किंवा मुदत ठेव योजना स्वरूपात गुंतवू शकेल. तथापी अशा प्रकारे गुंतविलेला निधी गुंतवणूकीच्या मुदतीनंतर किंवा मुदतपूर्व काढून घेतल्यानंतर व्याजासह पुन्हा कर्ज निवारण खात्यामध्येच जमा करणे बंधनकारक राहील.

९) कर्ज निवारण खात्यातील निधीचा वापर नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी घेतलेल्या कर्जाच्या परतफेडी साठीच करण्यात यावा. त्या व्यतिरिक्त अन्य कारणांकरीता हा निधी कोणत्याही परिस्थितीत वळविण्यात येऊ नये.

१०) कर्ज निवारण निधी खाते हे घेतलेल्या कर्ज रकमेचे (व्याजासह) पूर्ण निवारण होईपर्यंत ठेवण्यात यावे.

महाराष्ट्र राज्याचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(मनु कुमार श्रीवास्तव)

प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग.

प्रति.

मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव

मा. राज्यमंत्री (नवि) यांचे खाजगी सचिव

मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई

अप्पर मुख्य सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई

प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई

प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई

प्रधान सचिव, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई

प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई

प्रधान सचिव, (नवि-१), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई

प्रधान सचिव, गृहनिर्माण विभाग

सचिव, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई

महानगर आयुक्त, मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण, मुंबई

महालेखाकार (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, मुंबई

महालेखाकार (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, नागपूर

संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई

अधिदान व लेखा अधिकारी, (फोर्ट), मुंबई

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र अर्बन इन्फ्रास्ट्रक्चर फंड ट्रस्टी कंपनी लिमिटेड

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र अर्बन इन्फ्रास्ट्रक्चर डेव्हलपमेंट कंपनी लिमिटेड

सर्व विभागीय आयुक्त,

सर्व जिल्हाधिकारी,

संचालक, नगर रचना, पुणे.

आयुक्त व संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई

सह सचिव (अर्थसंकल्प), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई

आयुक्त, सर्व महानगरपालिका/ मुख्याधिकारी सर्व नगरपरिषदा

निवडनस्ती (नवि-३३)